

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

Қорытындылай келе, нарықта цифрландыруды енгізу және жетілдіру Қазақстанда қазіргі ағымдағы позициялармен салыстырғанда неғұрлым жылдам экономикалық өсуге әкеледі. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында атап өтілгендей: «Цифрландыру - бұл қазіргі кезеңдегі жаңа экономиканың тренді ғана емес, жалпы ұлттық экономиканың дамуы мен бәсекеге қабілеттілігі.» Негізінде болашақта цифрлық теңсіздікті жою қажет, халық үшін Интернетке барынша қолжетімділікті және барлық азаматтар үшін жоғары сапалы және тиімді коммуникацияны қамтамасыз ету. Бұл қазір күнделікті қолданылатын электр және электр энергиясы сияқты негізгі қажеттілікке айналуға. Қайта өңдеу өндірісін, көлікті және тасымалдауға байланысты логистиканы қоса алғанда, цифрландыру экономикасының негізгі салаларын дамыту, ауыл шаруашылығы, сауданың жаңа бағыты - электрондық коммерция, қолма-қол ақшасыз қаражатпен алмасу, қаржы секторында жаңа технологияларды қолдану, капиталдың тез өтелуге тұрақтылығын және экономикада іске асырылатын жобалардың экономикалық тиімділігін арттырады. Осылайша, біз болашақ экономикадағы ең маңызды нәрсе адамның қажеттіліктеріне бағытталған цифрлық экономика екенін анықтай алдық. Егер ол адамға бағытталған болса, біздің қажеттіліктерімізді қанағаттандырады, күнделікті өмірде көмектеседі, содан кейін адамзат оң дамуға мүмкіндік алады және өмірді жақсартуға ерекше назар аударылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы (2017). <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1700000827>)
2. Рашид, К. (2018). Цифрландыру Қазақстанда күн тәртібінде 03.05.18/18 /<https://digitalkz.kz/v-kazahstane-na-rovostke-dnja-cifrov/>)
3. Василенко, Н. В. (2017). Цифрлық экономика: тұжырымдамалар және шындық / / цифрлық экономикадағы инновациялық кластерлер: теория және практика: халықаралық қатысумен ғылыми-практикалық конференция материалдары. 17-22 мамыр / ред.а. в. Бабкина. Санкт-Петербург. : Политехникалық басылым.

УДК 338

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІК ЖОБАЛАРЫ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАҒЫТЫ РЕТІНДЕ

Жантелеуова Гүлден Мендіханқызы
zhanteleuova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Евразия Ұлттық Университеті
Астана қ, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Ш.Ш.Турмаханбетова

Әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік қызметтерді дамытудың инновациялық бағыты ретінде әрекет етеді. Инновацияларсыз әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту мүмкін емес. Ғылыми әдебиеттерде инновация ұғымы жиі қолданылады. Инновация ұғымы негізінен техникалық, технологиялық және экономикалық қызметті талдауда қолданылды, мұнда оның

мазмұны негізінен ғылыми-техникалық инновация, өндіріс саласында пайдаланудың жаңа мүмкіндіктерін ашатын өнертабыс ретінде түсініледі. Нарықта жаңа мүмкіндіктерін ашушы инновация ұғымы кеңінен таралған. Қазіргі уақытта инновация қоғамның әлеуметтік, саяси және рухани салаларын да қамтуда.

Қазіргі уақытта әлеуметтік кәсіпкерлік өмірді жақсартуға, халықтың қажеттіліктерін қанағаттандыруға, қоғамда туындайтын мәселелерді шешуге бағытталған кәсіпкерлік қызмет [1].

Әлеуметтік кәсіпкерліктің критерийлері:

1. әлеуметтік миссия – әлеуметтік мәселелерді жеңілдетуге, оң әлеуметтік нәтиженің тұрақтылығына бағдарлану;
2. кәсіпкерлік тәсіл – әлеуметтік кәсіпкердің нарықтық конъюнктураның өзгеруін болжай білу, мүмкіндіктер мен ресурстарды табу, қоғамға ұзақ мерзімді перспективада оң әсер ететін жаңа шешімдерді әзірлеу және қолдану қабілеті;
3. инновация – әлеуметтік мәселелерді шешуде принципті жаңа әдістер мен ресурстарды пайдалану;
4. қайталану – әлеуметтік әсерді арттыру мақсатында оң тәжірибені тарату;

Әлеуметтік кәсіпкерлердің қызметіндегі инновациялық тәсілді енгізудің мысалы ретінде жыл сайынғы әлеуметтік – инновациялық жобалар байқауын қарастыруға болады.

Жобаларды зерттей отырып, қоғамда туындайтын мәселелердің жан-жақтылығы мен алуан түрлілігін көреміз. Әлеуметтік бизнес инновацияларды енгізудің оң өсу үрдісіне ие. Бірақ әлеуметтік кәсіпкерлікті жетекші орынға шығару үшін бұл жобалар жеткіліксіз. Оған себеп, нормативтік-құқықтық базаның әлсіздігі, инновациялық қызметтегі оң тәжірибенің аз қайталануы, әлеуметтік - инновациялық жобаларды жүзеге асырудағы қаржыландырудың жеткіліксіздігі.

Қазақстандағы әлеуметтік саланы неғұрлым прогрессивті дамытуда және кәсіпкерлік қызметке инновацияларды енгізуде мынадай шараларды жетілдіру көзделуі керек:

- инновациялық инфрақұрылымының субъектілері ретінде әлеуметтік кәсіпкерлердің қызметін реттейтін, олардың құқықтары мен міндеттерін айқындайтын құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау;

- әлеуметтік кәсіпкерліктің идеялары мен маңыздылығын, әсіресе жастар арасында ілгерілету және тұтынушыларды әлеуметтік қызметтерді алудың жаңа мүмкіндіктері туралы хабардар ету үшін әлеуметтік жарнаманы белсендірек пайдалану;

- ең тиімді және перспективалы инновациялық жобаларды анықтау мен кәсіпкерлік тәжірибесін тарату, Қазақстанның әр аймақтарында әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту мақсатында жыл сайын әлеуметтік бизнесті қолдау бойынша өңірлік конкурстар өткізу.

Әлеуметтік бағытталған кәсіпкерлік қызметтің нәтижесі әлеуметтік инновация, яғни әлеуметтік мәселені шешудің жаңа тәсілі болып табылады. Әлеуметтік инновацияның маңыздылығы – оның құндылығы – көрсетілетін қызметті алушының әлеуметтік қажеттіліктерін жаңа, ыңғайлы жолмен қанағаттандыру мүмкіндігімен анықталады [2].

Қазіргі уақытта Қазақстанда әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік инновацияның нысаны ретінде даму сатысында, өйткені оны қалыптастыру үшін қажетті жағдайлар жоқ. Кең ауқымды мемлекеттік және қоғамдық қолдаулар да әлі жоқ.

Әлеуметтік жоба – әлеуметтік қызметтің басқа түрлерінен ерекшеленетін ерекше жүйе. Осы ерекшеліктердің бір бөлігі ретінде: мақсатқа жетуге бағытталу (адам ресурстарының әлеуметтік дамуы; халыққа әлеуметтік қызмет көрсету; халықты әлеуметтік қорғау); өнімнің, қызметтің немесе нәтиженің бірегейлігі; шектеулі уақыт; шектеулі ресурстар; нақты ұйымдық құрылым; жүйелі даму қарастырылады. Бұл белгілер жүйесі әлеуметтік жобаларды бастау кезінде олардың өміршеңдігін, тиімділігін және оның тиімділігін бағалау тұрғысынан өзекті болып табылады.

Жоба циклдік емес бір реттік қызмет болып табылады [3]. Жоба-бұл нәтиже күтудегі нақты жағдайдың сипаттамасы, нақты әдістер мен оны жүзеге асыру қадамдары [4].

Әлеуметтік бағдарламаларды іске асыру, әлеуметтік бизнесті жүргізу, жаңа істі ұйымдастыру кәсіпкерлік бастамаларды қолдау тетіктеріне айналады. Әлеуметтік кәсіпкерлік сұранысқа ие кәсіптік дағдылармен біліктілікті меңгерудің тиімді жүйесін құруға, жаппай әлеуметтік кәсіпкерлікті дамытуға, халықтың әлеуметтік тұрғыдан осал топтарын қолдауға бағытталды.

Сурет 1. Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерлік жобалар

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі бойынша «Парыз» байқауын жыл сайын өткізеді. Бұл байқау халықтың әл-ауқатын одан әрі жақсарту мақсатында жеке кәсіпкерлік субъектілерінің қоғам алдындағы корпоративтік әлеуметтік жауапкершілігін қалыптастыруға және арттыруға бағытталған. Байқау жыл сайын екі кезеңде – облыстық және республикалық деңгейде, шағын, орта және ірі бизнес субъектілері үшін төрт номинация бойынша өткізіледі:

- «Үздік әлеуметтік жауапты кәсіпорын»;
- «Еңбекті қорғау саласындағы үздік кәсіпорын»;
- «Үздік ұжымдық шарт»;
- «Қоршаған ортаны қорғауға қосқан үлесі үшін».

Сонымен қатар «Қазақстанның үздік әлеуметтік жобалары» конкурсы да жыл сайын өткізіледі. Оның мақсаты - өзекті әлеуметтік мәселелерді шешуге, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі азаматтар мен мүгедек балалары бар отбасыларды оңалтуға, мүмкіндіктері шектеулі адамдарға әлеуметтік инфрақұрылым нысандарына кедергісіз қолжетімділікті қамтамасыз етуге, жұмысқа орналасуға, сондай-ақ олардың құқықтарын іске асыруға және қорғауға бағытталған жобаларды қолдау мақсатында өткізіледі.

Сурет 2. 2013-2019 жылдар бойынша «Қазақстанның үздік әлеуметтік жобалары»

2013 жылдан бастап 2019 жылға дейін конкурса қатысуға 1 192 өтінім берілген, оның ішінде өңірлік деңгейде 228 әлеуметтік жоба және республикалық деңгейде 19 жоба жеңімпаз деп танылған.

Кең мағынада барлық инновациялар әлеуметтік инновацияға жатады. Тар мағынада әлеуметтік инновация тек әлеуметтік саланы жаңарту процестерімен байланысты (топтардан, олардың қатынастарынан, әлеуметтік институттардан, әлеуметтік ортадан және т.б. өзгерістер). Әлеуметтік инновация кіріспе процесін білдіреді және қоғамдық өмірдің әртүрлі салаларында жаңа элементтерді игеру және интеграциялауға, адами және әлеуметтік капиталды қалыптастыру мен дамытуға бағытталған.

Пайдаланылған көздер тізімі

1. Портал «Новый бизнес: Социальное предпринимательство» [Электронный ресурс]. <http://www.nb-fund.ru/>
2. Ромащенко Т.Д. Социальное предпринимательство: особенности и перспективы развития в России /Т.Д. Ромащенко, В.П. Канищев, А.Е. Кисова //Экономика и предпринимательство. – 2018. № 1(90). – С. 457- 461.
3. Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. Управление проектами. М.:Омега-Л, 2005, С.10.
4. Социальное проектирование. Н. Новгород: ООО «Педагогические технологии», 2004. С.7.